

УДК 378.14.015.62:37.03:[39+74]

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕТНОДИЗАЙНУ У ФОРМУВАННІ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Олена Лихолат

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
<http://orcid.org/0000-0002-7819-0903>

lykholato@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі вивчення інформаційного потенціалу етнічного дизайну в системі формування проектної культури як однієї із складових фахової підготовки вчителя трудового навчання. Ця проблема знаходиться в сфері сучасного наукового пошуку, бо феномен проектної культури об'єднує наукові інтереси теоретиків і практиків культурології, істориків, філософів, педагогів, психологів, соціологів, ергономістів, дизайнерів, інженерів, конструкторів та інших. Автором здійснена спроба дослідження етнодизайну як інформаційного джерела проектної діяльності студентів; розкрита сутність проектної культури в практиці роботи над творчим проектом; описаний досвід використання культурологічного потенціалу етнодизайну в роботі над олімпіадним проектним виробом на етапі визначення основної ідеї, а саме при створенні клаузури з використанням методу фокальних об'єктів і складанні опису зовнішнього вигляду.

Ключові слова: учитель трудового навчання; проект; проектна діяльність; проектна культура; етнодизайн; клаузура.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Фахова підготовка вчителя трудового навчання в нашій країні нерозривно пов'язана з динамікою змін у суспільстві, зокрема в соціально-культурній та економічній сферах буття. Процес підготовки вчителя трудового навчання в сучасних умовах трансформації суспільства має, проте, відносну стійкість і стабільність, що проявляється відомою консервативністю щодо вибору об'єктів праці, матеріалів, засобів виробництва, технологічних прийомів роботи в процесі виконання студентами навчальних проектів практичного змісту. Простір культури, у якому формується профіль сучасного вчителя трудового навчання, є здебільшого матеріальним середовищем, де особливого значення набувають такі категорії, як форма, колір, фактура, технологія, засоби виробництва тощо.

Форма та колір, як основні категорії дизайну, мають знакову сутність. Змістова (інформаційна) складова форми та кольору кожної матеріальної речі проявляється як реалізація вищої цінності художньо-технологічного досвіду етнокультурних архетипів історичного минулого. Кожна історична епоха має низку притаманних саме їй способів художнього виразу матеріальних речей, тих

ознак, які базуються на спільній пластичній мові та які втілюються у формі кожного виробу в системі «людина – виріб – етнічне середовище».

Етнодизайн у ціннісному просторі сучасної культури й освіти виступає як засіб індивідуалізації в умовах уніфікації предметно-просторового середовища і засіб впливу на розвиток особистості. У виробках етнодизайну завжди органічно поєднується канон (консервативне) із новаторством (креативне). Саме етнодизайн сьогодні має стати тим потужним інформаційним джерелом, яке здатне вплинути на процес формування проектної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Саме поняття «етнодизайн» на сьогодні є дискусійним і до кінця не сформульованим ученими. Проте велика когорта науковців і практиків різного фаху шукають способи використання потужного потенціалу етнодизайну для вирішення таких проблем, як формотворення в дизайні (В. Даниленко, Ю. Легенький, Т. Малік, О. Шандаренко, І. Юрченко та інші); як джерело для створення неповторного і своєрідного художньо-естетичного освітнього простору (Г. Ващенко, О. Гевко, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Орлова, О. Отич, А. Руденченко та інші); для збагачення змісту та урізноманітнення педагогічних засобів навчально-виховного процесу закладів вищої освіти при підготовці фахівців мистецького напрямку та освітян (Є. Антонович, А. Бровченко, Н. Дерев'янку, Л. Корницька, Л. Оршанський, Л. Масол, В. Тименко, В. Титаренко, І. Цідило, та інші). Однак залишається не вивченим питання інформаційного впливу етнодизайну на проектну культуру вчителя.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні та розкритті інформаційного потенціалу етнодизайну в системі формування проектної культури як однієї із складових фахової підготовки вчителя трудового навчання.

Теоретичні основи дослідження. Терміни «проект», «проектування», «метод проектів», «проектна діяльність» сьогодні широко використовуються в організації навчально-виховного процесу фахової підготовки вчителя трудового навчання. У тлумачних словниках поняття «проект» означає технічний документ, розроблений план, попередній текст якогось документа, задум. О. Коберник визначив терміна «проект» для освітньої діяльності як процес творчої пошукової діяльності особистості для досягнення бажаного ним результату [7, с. 100]. Іншими науковцями «проект» визначається як цільовий акт діяльності, модель способу досягнення мети, низка спланованих заздалегідь послідовних дій, змістовно обґрунтована і документально оформлена ініціатива, результативна дія, прототип, прообраз, форма організації діяльності [6, с. 101].

Проектування – це процес створення проекту. Цей процес має свою логіку й алгоритм від задуму до кінцевого результату. Кінцевим результатом цього процесу є сам проект, що може включати макет виробу проектування. Пусковим механізмом проектування є завдання (у промисловості – технічне завдання) або

ідея. Процес створення проекту має наукове підґрунтя, бо в проекті мають бути чітко визначені всі параметри майбутнього об'єкта проектування та шляхи досягнення результату. Проектування має чітко визначені етапи: організаційно-підготовчий (етап постановки мети, організації проекту загалом, опис результату, пошук аналогів, необхідної інформації), конструкторський (етап планування проекту), технологічний (етап реалізації проекту) та заключний (підсумок проекту, його оцінка, виправлення помилок).

Метод проектів – це та система навчання, завдяки якій створюються умови для здобуття знань і вмінь усіма тими, хто навчається в процесі роботи над проектом. У спеціально створених умовах учень, студент, курсант, будь-хто інший здійснюють проектну діяльність, працюють над проектом. Метод проектів у фаховій підготовці вчителя трудового навчання використовується і як спосіб організації процесу пізнання, і як сукупність методичних прийомів, що сприяє організації навчально-пізнавальної діяльності студента, спрямованої на формування фахових компетенцій, особистісних якостей [11, с. 9]. Можна погодитись із В. Зінкевичем і з впевненістю стверджувати, що сьогодні метод проектів виокремився у форму освітньої інновації, управлінську процедуру, цілісну педагогічну технологію – комплексний інтегративний процес, який передбачає цілепокладання, планування, відповідну організацію, реалізацію цілей за допомогою адекватних методів і форм, аналіз результатів [6, с. 101 – 102].

Проектна діяльність науковцями розглядається як специфічний вид діяльності окремої особистості або колективу людей, у процесі якої створюється новий (за об'єктивним чи суб'єктивним визначенням) продукт. Відомо, що проектна діяльність є основою всіх без винятку дизайн-розробок [1; 9]. Ця діяльність активно використовується в промисловості, економіці, культурі тощо. У практиці підготовки майбутнього вчителя трудового навчання проектна діяльність студента спрямована на створення матеріальних (в окремих випадках і духовних) цінностей, які відрізняються новизною і виконуються від задуму до повної їх реалізації в матеріалі. Проектна діяльність передбачає наявність проблеми, яка вимагає інтеграції наявної інформації (теоретичного і практичного змісту), дослідницького пошуку, творчого вирішення проблеми. Реалізація проектної діяльності передбачає системний, дослідницький, аксіологічний, діяльнісний та особистісно зорієнтований підходи [6, с. 102].

Сьогодні активно використовується ще один термін, що пов'язаний із поняттям «проект» – це поняття «проектна культура», тобто «сучасний контекст проектування, взятий у його цілісності, загальна форма реалізації мистецтва планування, прогнозування, створення, виконання і оформлення» [6, с. 104]. Проектна культура виходить за межі однієї науки. Феномен проектної культури об'єднує наукові інтереси теоретиків і практиків культурології, істориків, філософів, педагогів, психологів, соціологів, ергономістів, дизайнерів, інженерів, конструкторів та інших. Історія появи, формування та розвитку

проектної культури, на нашу думку, пов'язана з дизайном (у його діяльнісному сенсі), який об'єднує художньо-предметне мистецтво і науково обґрунтовану інженерну практику [9, с. 4 – 10].

Відомо, що дизайн як компонувальна діяльність бере відлік від знарядь праці первісної людини, що вперше зіткнулась із неусвідомленими нею поняттями: зручність, підвищенням продуктивності, компоновки предметів, перших натяків на ергономіку виробів. Дизайн як проектно-художня діяльність бере свій початок у середині ХІХ століття, у період активного розвитку індустріального виробництва, із яким поняття «дизайн» нерозривно пов'язане і до сьогодні. Відомо також, що дизайн як зв'язок мистецтв і ремесел належить до виникнення в кінці ХІХ століття відомого на весь світ англійського «Руху мистецтв і ремесел» (Arts and Crafts movement), очоленого Уільямом Морісом. Саме цього часу були сформовані головні положення теорії і творчі принципи дизайну, які не втратили актуальності й сьогодні. Дизайн як художньо-промислова діяльність бере відлік від перших років ХХ століття, коли фахівці з художньою освітою формували фірмовий стиль підприємств, впливали на політику випуску виробів [1].

Дизайн формувався і розвивається сьогодні у двох паралельних напрямках. По-перше, інтернаціональному, основою якого дали глобалізаційні процеси людства, сучасного світу, по-друге, національному, базованому на диференційованому збереженні і подальшому розвитку інтуїтивно-образної сфери образотворчої культури окремого етносу (етнодизайн).

Під час залучення до проектної діяльності в студентів існують всі можливості для вдосконалення інтелектуальної сфери особистості, розширення їхнього світогляду, збагачення практичного досвіду роботи з матеріалами і інструментами, оволодіння культурним досягненням минулого і сучасності через культурологічне пізнання. Основою для такого пізнання сьогодні є етнодизайн, який дозволяє, крім іншого, вивчити, систематизувати, поглибити знання про етнос (переважно український), підвищити рівень національної самосвідомості та духовності, набути фахових компетенцій [4; 5; 8; 10; 12].

Концептуальною ідеєю культурологічного пізнання в межах проектної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання має бути така теза: «Культура має мати національний характер, дизайн в Україні має бути українським, навчальні проекти студентів мають базуватись на українському етнодизайні». У цьому сенсі ми цілком погоджуємось із думкою Ю. Легенького, що «культурологічна дефініція дизайну, яка визначається досвідом світобудівних інтенцій нації в культурі. Як та чи та національна культура розбудовує свій предметний світ, як вона визначає свій досвід конституювання світозабудови в образі, ейдосі, ідеалі, так вона й структурує предметну діяльність дизайну в контексті його практик й культуротворення взагалі» [9, с. 4].

Етнодизайн передбачає використання в проектній діяльності складних, милих серцю, глибинних, ментальних сутностей, притаманних нашому етносу.

Е сучасних творах етнодизайну використовуються традиції народного мистецтва, архітектонічні форми, колористика, специфіка української пластики як засобу художнього виразу виробу [10; 12]. Привабливість речей етнодизайну в урбанізованому сучасному житті полягає в демократичності, униканні чітких стилістичних рамок, гнучкості, екзотичності, незвичайності, відкритості, життєрадісності, оптимізмі, органічному зв'язку людини з природою, традиціями, обрядами [3]. Важливим завданням етнодизайну, який переважно спирається на народне декоративно-прикладне мистецтво [2], є утилітарність, що проявляється в прагненні прикрасити буденне життя, реальне буття. В етнічному мистецтві немає нічого, що живе заради самого мистецтва, воно слугує примноженню естетичного, добра, істини, іноді безхитрісне, мрійливе, прагне передати повноту краси навколишнього світу, формуванні оптимістичної життєвої позиції.

Історична довідка, художня цінність, невід'ємність від синкретичної культури українського народу – усе це той матеріал, що сприяє розумінню етносу, є засобом формування культури особистості вчителя трудового навчання. Відпрацьований у віках механізм ретрансляції майстерності, інститут учнівства, наставництва, шанобливе передавання досвіду від покоління до покоління, втіленого в доведених до абсолюту предметах, орнаментальних символах, технологіях, матеріалах, інструментах, колористиці, формах – це елементи сакральності, які відображають не особисте, а загальний світогляд народу. Нарівні з цим виступає механізм передавання ставлення майстра до справи, до матеріалів і інструментів, до образу. Традиційність, яка лежить в основі етнодизайну, проявляється у тісному зв'язку з пращурами, у повазі до цінностей минулих поколінь, вшануванні старших, культу предків. Звернення до етнодизайну в процесі проектної діяльності студентів передбачає виховання певних якостей фахівця, зокрема проектної культури, культури праці, адже проявом «людини культурної» є її здатність до продуктивного уявлення, творчості, вільного перетворення реальності, тобто до проектної діяльності [6, с. 104].

Проект, розроблений на основі етнодизайну можна розглядати дидактичною одиницею процесу фахової підготовки вчителя трудового навчання. У такому проекті виразні фольклорні елементи є семіотичною ознакою національної належності. Абсолютна гармонія людини, природи, як органічного навколишнього середовища, виробу, як місток від минулого, через сьогодні до майбутнього – це орієнтир у проектній діяльності, засіб формування проектної культури студента. Візуальну систему українського дизайну в навчальному проекті студент має розкрити через використання базису форм, символів і знаків, застосування типової колористичної гами, використання етнічно забарвлених фактур і текстур, природних матеріалів, за допомогою фрагментів звичаєвих технологічних прийомів, ритуалістики, введення національно ідентифікованих об'єктів, елементів.

Методика дослідження. Цього року для участі у всеукраїнській олімпіаді з трудового навчання серед студентів закладів вищої освіти команда факультету початкової, технологічної та професійної освіти працювала над проектом із виготовлення комплекту жіночих аксесуарів «Ясочка» в українському етнічному стилі. На початку роботи були сформульовані такі технологічні завдання: визначити основну ідею проекту; дослідити історію об'єкта проектування, технологій виготовлення та декорування виробів; розробити конструкцію і визначити технологічну послідовність виготовлення та оздоблення виробу; виготовити комплект жіночих аксесуарів в українському етностилі; розрахувати собівартість виробу; здійснити екологічне обґрунтування проекту; провести маркетингові дослідження; розробити рекламу; здійснити контроль якості виробу.

При визначення основної ідеї проекту було створено клаузуру на основі використаного методу фокальних об'єктів. Під час створення первісної, попередньої ідеї просторової теми, художнього образу побудови комплекту аксесуарів в українському етнічному стилі «Ясочка» були обрані зображення у вигляді асоціативних, фантастичних і природних аналогій до образу майбутнього виробу, що відповідають філософському змісту та культурологічній сутності таких понять, як «аксесуар», «українське», «етностиль», «комплект», «ясочка». Для цього ми використали метод випадкових об'єктів із генерації нових ідей. Серед великої кількості зображень, які відтворюють генетичний код нації, її ментальність, систему ціннісних орієнтацій і соціальних нормативів, було обрано шість. Як випадкові об'єкти було обрано образ молодої української дівчини в народному вбранні, червону калину, уже висмикані з землі і зв'язані до снопок стебла льону, дворога коза з козлятком, зоряний Чумацький Шлях на небі, українська хата-мазанка, що причепурилась у біле з квітковими малюнками на стінах під вже сірою від дощу солом'яною стріхою.

Результати дослідження. У роботі над клаузурою на основі зображення було створено описи кожного з цих випадкових об'єктів з акцентуванням на емоційну асоціацію. **Розрахувати** собівартість виробу, здійснити економічне обґрунтування проекту, провести маркетингові дослідження. культурологічні роздуми. У результаті роздумів були отримані описи-твори, у яких були виділені ключові слова-образи, що і лягли в основу подальшої проектної розробки.

Молода українська дівчина в народному вбранні надихає свіжістю, молодістю, силою, потужністю і рушійною силою на великі звершення. Вона така гарна, як ясна зоря в погоду, краща від повного місяця ясної ночі, краща над саме сонце, вона – ясочка. Завжди у квітках і намисті, наче сонце; пишна, як калина. Вона ласкава, ніжна, витончена, щира, чиста душею, вихована, охайна. Від неї випромінюється якась незвичайна краса. Вона вміє все: і шити, і в'язати, і ткати, і плести, і низати. Їй цікаво знати все: усі легенди, історію виникнення всього, що її оточує.

Червона калина – це розлогий кущ, який ближче до осені прикрашається червоними намистинами круглих, налитих соком ягід. Узимку під білим покривалом снігу на тлі сірого зимового неба особливо гарна, бо звеселяє червоним кольором ягід усе навколо, закликає птахів поласувати ними. Калина – символ нашого народу. Українці споконвіку садили її скрізь: біля хати, у саду, над річкою, у полі. Калина любить сонце та українську землю. Її червоні ягоди, що зібрані **кетягами**, видно здалеку. Є таке прислів'я в українців: «Без верби та калини немає України!». Калина є символом чистоти і вірності. Дівчата прикрашали калиною весільні вінки.

Уже висмикані з землі і зв'язані до снопків стебла льону – це символ стиглої зрілості основної прядивної культури нашої землі, символ **єдності** та незламності, символ достатку. Льон здавна вирощують для виробництва волокна, яке використовують для виготовлення різних виробів та поживної олії. Колір волокна льону світло-сірий із ледь помітним рудастим відтінком, який заспокоює око і душу, бо є природним, екологічним. Цьому кольору одразу довіряєш. Він неначе говорить: «Від мене шкоди не буде ні людині, ні навколишньому середовищу». Узагалі льон в українські міфології – це символ дівочої краси. За народними уявленнями, льон має схожість із волоссям. Наречені носили льон, зашитий у сукню як оберіг. Прикметна дівоча краса – **коса** із льону, прикрашена **стрічками**. Цю косу спалюють на весіллі. В інших обрядах українців льон символізував єднання молодих: і волосся буде шовковистим, і врожай льону буде на славу.

Дворога коза з козлятком – це символ родючості й життєдайної сили, повторюваності, спадкоємності. Невелика і невибаглива тварина, яка дає м'ясо, цілюще молоко, гарну пряжу і тепле хутро. Коза – тварина-тотем давніх українців, зокрема наддніпрянських. Це доводить давній звичай «водити козу», що зберігся до нашого часу. Попри козячу брикливість для українців ця тваринка завжди була символом добробуту та сподівань на краще. Міфічним образом коза входить до українського фольклору. Козу водять із Колядою на Різдвяні свята. За легендою, Коляда щороку в найдовшу ніч зими народжує Божича – нове Сонце, Новий рік, сина Дажбога. Пологи Коляди відбуваються на Землі, здебільшого в дніпрових сагах. Цьому передують перевтілення Коляди в козу, аби її не впізнала Мара, що вічно ганяється за Колядою. Очевидно, що образ цієї тварини був пов'язаний також із культом предків. Водячи Козу, люди намагалися не лише заворожити гарний врожай на майбутній рік, а й, прикликавши силу померлих родичів, відродити разом із народженням нового року добру енергію для цілого роду. Українці кажуть: «Де коза рогом, там жито стогом. Де коза хвостом, там жито кустом. Де коза ходить, там жито родить». Коза-дереза – популярний герой українських народних казок та повчальних історій для дітей. Оскільки наш народ козу шанував, то і не очорняв образу її «кавалера». Натомість козел став символом недолугості та об'єктом насмішок: «Нема з тебе толку, як із козла молока», «Поставили козла город стерегти», «Не буде з цапа

вовни», «Послухав цапа – і сам у барани попав». На козла завжди можна перекласти провину, зробивши з нього «цапа-відбувайла».

Зоряний Чумацький Шлях на небі – дороговказ, щедро усипаний зорями на тлі чистого неба. Із краю в край через увесь простір неба висіявся зорями Чумацький Шлях. Магістральний канал проходить на південь якраз по цій зоряній трасі, по якій у сиву давнину з усієї України їхали тисячі чумацьких мажар, щоб завантажитися сіллю на кримських соляних озерах. Згідно з легендою чумаки їздили до Криму за сіллю, орієнтуючись вночі на світлу **смугу** на небі. Ніби перші чумаки, їдучи з Криму, позначили дорогу сіллю, яка сипалася з дір у мажарах. Господь переніс соляну дорогу на небеса. Із того часу чумаки знали шлях за сіллю і додому. Ще вважали, що Чумацький Шлях – небесна **дорога** для людських праведних душ, що летять по цій дорозі в рай, а грішні – до пекла. Птахи по ньому восени відлітають у вирій, а весною повертаються.

Українська хата-мазанка, що причепурилась у біле з квітковими малюнками на стінах під вже сірою від дощу солом'яною стріхою – символ рідної домівки, у ній поєднаний дух минулого і практичність сьогодення, художність з утилітарністю. Вона є елементом усіх форм сучасної духовності, одним із провідних утілень української національної ментальності. Це символ самої України. Хата – це живий організм, життєвий простір, світоглядний космос українця, родинна святиня, єдиний поріг, до якого вертають діти й онуки; усе те, чим пишаються цілі покоління. Одразу пригадуєш слова пісні: «Спішу до неї мов лелека, простори кинувши до ніг, несучи любов свою з далека, яку назавжди я зберіг. Дитячих літ моїх колиска, моя порадиця свята, вона як доля — рідна й близька, миліш їй ніде нема». Хата-мазанка впродовж віків була традиційним житлом центральної та східної України, для побудови якої використовувались місцеві будівельні матеріали природного походження такі, як: глина, солома, деревина. Така хата – це декоративна будівля, що поєднує в собі і затишок, і міцність, і стійкість до дії різних природних факторів. Стіни мазанки мали каркас. Невеличка, чепурненька українська хата, цнотливо прихована вишневим гіллям запашного саду, біла-біла із солом'яною стріхою. Близна стін мазанки завжди вдало контрастувала з буйною зеленню садів, червоною загравою стиглих ягід, ясною блакиттю високого неба. А в сірі зимові дні мазанка заgravала мальовничими візерунками на білих стінах, неначе підбадьорюючи і промовляючи: «Усе минеться!».

У результаті ґрунтового аналізу наведених вище описів шести фокальних об'єктів з опорою на відомості дослідженої історії об'єкта проектування і технологій виготовлення було розроблено ескіз виробу й опис зовнішнього вигляду (головних елементів проекту).

Рис. 1. Ескіз комплекту жіночих аксесуарів «Ясочка» в українському етностилі

Опис зовнішнього вигляду. Проектовані вироби було вирішено виготовити з вовняних ниток лляного та червоного кольорів, що відповідає сутності поняття «український етностиль» (сірий льон і червона калина). Намисто та браслет виготовлені з використанням доволі старовинних (етнічних) технік плетіння шнурів (ручне плетіння, плетіння на лялечці та плетіння на виделочці), плетіння коси з трьох пасм, виття, нанизування та вузликів плетіння, у композиційній будові яких особливого звучання набули дерев'яні бусини різного розміру нанизані на нитки. Браслет і шийна прикраса мають металеві закінчення, застібаються за допомогою металевої фурнітури. Намисто має додатковий елемент декору у вигляді червоної стрічки, що зав'язується поверх металевої фурнітури. Це ще один із додаткових прийомів, що демонструє належність виробу до української традиції.

Гетри без стопи в'язані круговими спицями, без швів, високі, верхньою частиною закривають коліно, нижнім кінцем закривають щиколотку, низ і верх гетр вив'язаний резинкою 1x1, основна частина виконана панчішною в'язкою. Оздоблення гетр складає планка, що вив'язана вздовж виробу і декорована нашитим шнуром ручного плетіння у вигляді хвилястих ліній, між якими розташовані червоні дерев'яні бусини.

Сумка плоска, прямокутна, об'єм нижньої частини сумки утворює жорстке дно видовженої прямокутної форми. Основне полотно сумки вив'язане спицями в техніці віккель. Довга ручка сумки, виконана в техніці ткацтво з малюнком у вигляді ромбів різної величини і ламаних ліній. Ручки кріпляться до бокових частин сумки, закінчуються китицями. Сумка декорована намистом, яке складається з чотирьох ниток ритмічно розташованих від малої до великої намистини та трьох шнурів ручної роботи.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Зауважимо, що проектне навчання здатне стимулювати пошукову активність студентів, посилює їхню мотивацію до знаходження, вивчення, опрацювання і використання у власних проектах культурологічної інформації, пов'язаної з матеріальною спадщиною. Глибоке, усвідомлене вивчення етнічного прикладного мистецтва створює умови для самостійного відтворення образів, форм, колориту, технологій, символічних знаків у власних творах, сприяє формуванню в студента важливих моральних якостей, впливає на формування культурної самоідентифікації і оптимістичної життєвої позиції. Звернення до етнодизайну, який дає можливість інтегрувати у виробі традиції народного мистецтва і нові технології, засоби, прийоми і методи дизайну, сприяє єдності та спадковості різних сторін процесу фахової підготовки вчителя трудового навчання з розвитком особистості, укріпленні національної ідеї.

Етнодизайн може розглядатись у трьох значеннях – задум, метод і діяльність. Динаміка розвитку суспільства наштовхує на думку, що звернення до етнодизайну є джерелом творчого натхнення майбутнього вчителя трудового навчання, основою формування збагаченого культурою майбутнього фахівця. Учитель трудового навчання розглядається нами як: творчий суб'єкт культури, носій культурних надбань попередніх поколінь у сфері матеріальної культури; практик, який здатний до переосмислення, інтерпретації семантики вагомих знакових символів етнічної сфери і здатний ретранслювати сутнісний зміст знакових систем за допомогою форми, кольору, фактури в новій дизайнерській розробці; педагог, спроможний до реалізації покладених на нього завдань щодо збереження, примноження і передачі важливих для суспільства знань, умінь і навичок зі сфери трудової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко, Т. І. (2011). *Дизайн: посібник для ВНЗ третього та четвертого рівня акредитації з спеціальності «Дизайн»*. Київ, Україна: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
2. Антонович, Е. А., Захарчук-Чугай, Р. В. і Станкевич, М. Е. (1992). *Декоративно-прикладне мистецтво*. Львів, Україна: Світ, 1992. – 272 с
3. Близнюк, М. М. (2017). Український етнодизайн – національний стиль та антиглобалізаційний вимір (педагогічний аспект). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*, 5 (57), 23–33. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2017_57_5

4. Бровченко, А. І. (2011). *Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання*. (Автореф. дис. канд. пед. наук.). Київ, Україна: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011.
5. Дутчак, І. І. (2013). Інформаційний потенціал етнодизайну в процесі формування дизайнерської культури. *Актуальні питання мистецької педагогіки*, 2, 29–32. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmp_2013_2_8
6. Зіневич, В. (2015). Проектна діяльність та проектна культура як передумови інноваційної діяльності педагога. *Витоки педагогічної майстерності*, 15, 100–106. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2015_15_22
7. Коберник, О. М. (2012). Підготовка майбутніх учителів до застосування проектної технології у професійній діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 6 (3), 98–105. Взято з [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6(3)_16)
8. Курач, М. С. (2013). Використання етнодизайну в процесі трудової підготовки молоді. *Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка*, 1, 51–55. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpht_2013_1_10
9. Легенький, Ю. Г. (2000). *Дизайн: культурологія та естетика*. Київ, Україна: КНУТД.
10. Оршанський, Л. (2011). Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти. *Молодь і ринок*, 1, 38–41. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_10
11. Савченко, Л. О. (2013). Проектна діяльність в практиці вищої педагогічної школи. *Science and Education a New Dimension*, 2, 7–12. Взято з http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/seanewdim_vol2_2013_02.pdf
12. Тименко, В. П., Сидоренко, В. К. і Оршанський, Л. В. (2007). *Професійна дизайн-освіта: теорія і практика художньої обробки деревини*. Київ, Україна: Педагогічна думка.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ЭТНОДИЗАЙНА В ФОРМИРОВАНИИ ПРОЕКТНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ

Елена Лихолат

кандидат педагогических наук,

доцент кафедры педагогики и методики технологического и
профессионального образования

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

г. Славянск, Донецкая обл., Украина

<http://orcid.org/0000-0002-7819-0903>

lykholato@gmail.com

Аннотация. Стаття посвящена актуальній проблемі изучения інформаційного потенціала етнічного дизайну в системі формування проектної культури як однієї з складових професійної підготовки учителя трудового навчання. Ця проблема знаходиться в сфері сучасного наукового пошуку в зв'язі з тим, що феномен проектної культури об'єднує наукові інтереси теоретиків і практиків культурології, істориків, філософів, педагогів, психологів, соціологів, ергономістів, дизайнерів, інженерів, конструкторів і прочих. Автором предпринята спроба дослідження етнодизайну як інформаційного джерела проектної діяльності студентів; розкрито сутність проектної культури в практиці роботи над творчим проектом; описано використання

культурологического потенциала этнодизайна в работе над олимпиадным проектным изделием на этапе определения основной идеи, а именно при создании клаузуры с использованием метода фокальных объектов, составлении описания внешнего вида.

Ключевые слова: учитель трудового обучения; проект; проектная деятельность; проектная культура; этнодизайн; клаузура.

THE INFORMATIONAL POTENTIAL OF ETHNODESIGN IN THE PROCESS OF DEVELOPING THE FUTURE HANDICRAFT TEACHER'S PROJECT CULTURE

Olena Lykholat

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor of the Department of
Pedagogy and Methods of Technological and Vocational Education

SHEE «Donbas State Pedagogical University»

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0002-7819-0903>

lykholato@gmail.com

Abstract. The professional training of the Handicraft teacher in our country is inseparably connected with the dynamic changes in the society. The cultural space in which the profile of the modern Handicraft teacher is being developed is mostly material environment. In such circumstances, the categories that correspond to the area of design such as “form,” “colour,” “texture,” “technology,” “means of production” etc. gain much significance. Ethnodesign in the area of values of the current culture and education serves as a tool for personalization in circumstances of unification of the object-space environment and also as a tool for impact on personal growth. A group of scholars and practitioners from different spheres look for opportunities to use the huge potential of ethnodesign in order to resolve such issues as form-shaping in design and its use in content-shaping as well as diversification of pedagogical tools for training of artists, designers and teachers in institutions of higher education (Y. Antonovych, A. Brovchenko, N. Derevianko, L. Kornytska, L. Orshanskyi, L. Masol, V. Tymenko, V. Tytarenko, I. Tsidylo, and others).

The aim of the article is to study and disclose the informational potential of ethnodesign in the process of developing the project culture skills as one of the elements in the process of the Handicraft teacher's education.

The author has analyzed such concepts as “project,” “project development,” “the project approach,” “project activity,” “project culture,” taking into consideration the peculiarities of the process of the Handicraft teachers' education. In this article, ethnodesign is considered as the basis for amendment of the project strategy in the form-shaping process in project activities of a student; the source for enriching the cultural and educational potential of a personality. As an example, the author has described the experience of working on Clausura and the appearance of the set of female accessorize while preparing for the all-Ukrainian competition in handicraft among students of institutions for higher education.

The proposed results are valuable, due to the reason that the ethnodesign is represented in three meanings – as a concept, a tool, and an activity. Its use in project activity provides the chance to consider the Handicraft teacher as an artistic personality, a practitioner who can share the idea of using tools of ethnodesign, and as a teacher who can complete pedagogical tasks.

Key words: Handicraft teacher; project; project activity; project culture; ethnodesign; clausura.

REFERENCES

1. Andrushchenko, T. I., Drobot, I. I., & Lehenkyi, Yu. H. (2011). *Design: a manual for higher education institutions of the third and fourth accreditation levels in the specialty "Design"*. Kyiv, Ukraine: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova.
2. Antonovych, E. A., Zakharchuk-Chuhai, R. V., & Stankevych, M. E. (1992). *Arts and crafts*. Lviv, Ukraine: Svit.
3. Blyzniuk, M. M. (2017). Ukrainian ethnodizain - national style and anti-globalization dimension (pedagogical aspect). *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 5, (57), 23–33. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2017_57_5
4. Brovchenko, A. I. (2011). *Formation of professional competence on the basics of ethnodizaina in future teachers of labor education*. (Extended abstract of PhD dissertation). Kyiv, Ukraine: NPU name M. P. Drahomanova.
5. Dutchak, I. I. (2013). Informational potential of ethnodizaina in the process of forming a design culture. *Aktualni pytannia mystetskoï pedahohiky*, 2, 29–32. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmp_2013_2_8
6. Zinevych, V. (2015). Project activity and design culture as a prerequisite for the innovative activity of the teacher. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 15, 100–106. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2015_15_22
7. Kobernyk, O. M. (2012). Preparation of future teachers for the use of precise technology in professional activities. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 6 (3), 98–105. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6(3)_16)
8. Kurach, M. S. (2013). Use of ethnodizain in the process of youth labor training. *Naukovyi visnyk Kremenetskoho oblasnoho humanitarno-pedahohichnoho instytutu im. Tarasa Shevchenka*, 1, 51–55. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpth_2013_1_10
9. Lehenkyi, Yu. H. (2000). *Design: Culturology and Aesthetics*. Kyiv, Ukraine: KNUTD.
10. Orshanskyi, L. (2011). Ethnodizayn as an innovative artistic and aesthetic component of technological education. *Molod i rynok*, 1, 38–41. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_10
11. Savchenko, L. O. (2013). Project activity in the practice of higher pedagogical school. *Science and Education a New Dimension*, 2, 7–12. Retrieved from http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/seanewdim_vol2_2013_02.pdf
12. Tymenko, V. P., Sydorenko, V. K., & Orshanskyi, L. V. (2007). *Professional design education: the theory and practice of wood processing*. Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka.

Матеріали надійшли до редакції 03.05.2018 р.